

Kas Juhan Smuul oli rokimees?

Tänapäeva rokimehe tunneb ära järgmistest asjadest: on julge, tahab esineda, teeb ja esitab valju ning kärinaga muusikat või vähemalt kuulab seda tihti, riietub mehiselt, vahel metalli ja nahka, mõni kannab tätoveeringuid, hoiab iga päev oma stiili (vähemalt avalikkuse ees), teda tuntakse ja temaga tahetakse kohtuda. Mõni rokimees valitakse ühiskondlikult tähtsale ametikohale.

Rokimehega seonduvad tihti skandaalid – ülemäärane pidutsemine ja keegi saab haiget, liikluseeskirjade rikkumine, avalikus kohas ebaviisakad ütlemlised, palju tuttavaid tüdrukuid, solvunud tüdrukuid.

Hea rokimees oskab teha ja esitada meloodilisi, sõnumiga palasid läbimõeldud tekstiga, vahel üllatab kuulajaid ka õrnade ballaa-

Meelis Mereäär Smuuli päeval.

Ilmar Põldmaa

didega.

Kirjanik Wimberg võrdles hiljuti kirjanikke rokimeestega. Esitan tema mõtteid vabalt, lisades mõnda ka omalt poolt. Nad kirjutavad ja loevad oma tekste kui laule, nende lugudes on sõnum, mõni jutt on karm, teine õrn, nad on tuntud, mõnedest saavad staarid, kelle jutte ja luuletusi ostetakse, nendega tahetakse kohtuda. Ka kirjanikel on

oma stiil – tavaliselt viisakas riietus, veidi kunstnikele omast boheemsust, nad hoiavad oma stiili.

Juhan Smuulil ilmesid minu meelest rokimehe tunnused selgelt.

Tema luules ja proosas oli alati sõnum ning seda esitas ta lugejatele ja kuulajatele laulvalt. Mõnikord on see laul mazhooris, teinekord sügavas minooris, vahel vali, harva ka karm ja kriitiline. Arvatakse, et kui

talle oleks rohkem elupäevi antud, oleks ta lood muutunud ühiskonnakriitilisemaks.

Tänu oma “lauludele” sai Juhan kõrgetele ametikohtadele, kõik teadsid teda. Tema eluajal jälitasid teda fännid (turistid Koguvast). Tal oli mõni skandaal liiklusreeglite rikkumise pärast ning samuti pidutses ta koos fännidega.

Hea rokimehe lood elavad kaua.

Aitäh Muhu Põhikooli õpetajatele ja õpilastele, kes aitasid Juhan Smuuli 90. sünniaastapäevale pühendatud “rokk-kontserte” läbi viia oma koolis, Koguva Toomal ja Kuressaare Linnateatris! Aitäh Lea Kuldsepale, Ivo Maripuule ja Tõnis Kipperile nauditava raadiosaate eest! Täna kõiki Juhani fänne kaasaalamise eest!

Meelis Mereäär

Muhu Muuseumi juhataja kt

Fotomeenutus

1966. aastast

17. veebruaril tähistasid muhulased 41. korda Juhani sünnipäeva ilma Juhanita. Fotol surub Juhan Smuul Kirjanike Liidu esimehena kirjanik Friedebert Tuglase kätt viimase 80. juubelil 1966. aastal. Ka Tuglas on muide sündinud 18. veebruaril (vana kalendri järgi, uue kalendri järgi 2. märtsil) Juhan oli eesti kirjanduse patriarhist üle kolmekümne aasta noorem, aga lahkusid nad siit ilmast samal ajal: Smuul kaks päeva varem kui Tuglas.

Eda Maripuu
Muhu Muuseum

Avalik pöördumine Muhu Volikogu poole

2.3.2012
Avalikku pöördumist esitama ajendas mind MTÜ Saarte Kalandus kodulehelt www.saartekalandus.ee 1.3.2012 leitud kalanduspiirkondade säästva arengu meetme 4.1.2012.a I taotlusvooru paremusjärjestuse ettepanek, mille eesotsas asus Kallaste sadama kai rekonstrueerimise I etapp. Samasse taotlusvooru esitatud Võrkaia sadama kai rekonstrueerimise I etapp oli saanud selgelt vähem punkte ning jäi paremusjärjestusest välja.

Olles valla ehitusprobleemidega tegeleva inimesena väga hästi kursis mõlema sadama tingimuste ja tegeliku olukorraga ning olles ise

olnud abiks AS-le Monoliit sadamate kaide ehitusprojektide koostamisel, seda nii tegelike looduslike tingimuste hindamisel sadamabasseinide põhjade mõõdistamise läbiviimise näol, proovipuurimiste korraldamisel, proovipuurimiste tulemuste mõõtmise korraldamisel ning AS Monoliit projekteeerijaga tehniliste lahenduste väljatöötamisel, tekib mul sügav kahtlus, et hindamisel on jäänud arvestamata rida olulisi nii tehnilisi kui majanduslikke näitajaid, mida pean vajalikuks välja tuua.

Soodsaima hinnapakkumise nii Kallaste kui Võrkaia sadama kai rekonstrueerimiseks tegi ehitusprojektid koostanud AS Monoliit.

Kallaste sadama kai rekonstrueerimise maksumus koos käibemaksuga on 366 494,57 eurot, Võrkaia sadama kai rekonstrueerimise maksumus koos käibemaksuga on 354 430,61 eurot. Käibemaksu ehk omaosaluse osa, mis Kallaste sadama puhul on 61 082,43 eurot ja Võrkaia sadama puhul 59 071,77 eurot, tuleb tasuda Muhu vallas. Siin väga suur erinevus ei ole ja ei saagi olla ning üksnes nende summade kaalumise juures saaksid eelistuse kujunemisel ilmselt oluliseks muud tegurid.

Vastavalt ette antud korrale on ühel sadamal meetme 4.1 raames võimalik taotleda toetust kolm korda, esimesel ja teisel korral

maksimaalselt ca 191 735 eurot, kolmandal korral maksimaalselt ca 63 911 eurot.

Selleks, et mahtuda taotlusvooru raamidesse, lahutati nii Kallaste kui Võrkaia sadama kai rekonstrueerimine kaheks etapiks. Kallaste sadama täpselt poole kai mahu rekonstrueerimise maksumuseks kujunes 189 474,81 eurot, Võrkaia sadama pisut rohkem kui poole kai mahu rekonstrueerimise maksumuseks kujunes 190 356,34 eurot. Nende summade juures oleks Kallaste sadama kai rekonstrueerimise I etapi omaosaluse suurus 31 579,14 eurot, Võrkaia sadamal 31 762,06 eurot.

Järg pöördel.

Muhu mereväravad saavad tuge

Muhu vallavalitsus esitas käesoleva aasta veebruarikuus MTÜ Saarte Kalandusele kaks taotlusprojekti "Võrkaia kalasadama rekonstrueerimistöde I etapp" ja "Kallaste kalasadama rekonstrueerimistöde I etapp". Võrkaia sadama projekti kogumaksumus oli 190 356 eurot (2 978 430 kr) ja Kallaste sadamal 189 474 eurot (2 964 637 kr). Kalandusfondi rahastuse korral on kavandatud sadamates läbi viia I etapi töödena sissesõiduteede ja akvatooriumi süvendamine ning kaldakindlustuste rekonstrueerimine. Sellega tagatakse kalurite ohutus ja põhivajadused püügi-tegevuste läbiviimiseks. Jätku-projektides kaitstakse sissesõiduteed lainemurdjatega ning arendatakse välja taristu, kus on võimalik korraldada erinevaid kalandus- ja turismialaseid tegevusi objektide jätkusuutliku majandamise eesmärgil.

20. veebruaril avaldati Euroopa Kalandusfondi meetme 4.1 projektikonkursile esitatud taotluste paremusjärjestus. Võrkaia sadama projektile anti 1,85 punkti ja Kallaste sadamale 2,70 punkti. Kallaste sadama projekt sai toetataval teljel kogu Saare maakonna kohta parima tulemuse. Hindamiskomisjoni kirjalikus teates öeldakse, et Võrkaia sadam sai alla nõutava miinimumi (2,0) punkte. Hindajate sõnul olid kahe kõrvuti asuva sadama taotlusprojektid sisult "identsed", kuid Võrkaia sadama kohta tekkisid Põllumajandusministeeriumi püügistatistika tõttu küsitavused. Vaatamata kasvavale noorte huviringile oli projektist kasu saavate ja harrastuskalurite hulk ning sadamas lossitava kalakogus hetkel ebapiisava mõjuga. Sellest tulenevalt on vajalik üle vaadata

Võrkaia sadama arengu eeldused ning jätkata rahastusvõimaluste otsimist uue kontseptsiooni alusel. Kuna Võrkaial on olemas turismisadama rajamiseks nii abihooned kui ka sügav sissesõidutee, võib loota ka erainvestorite huvile.

Hindamiskomisjoni koostatud paremusjärjestuse ettepaneku kiitis heaks ja kinnitas ka MTÜ Saarte Kalandus juhatus ja 2. märtsil 2012. aastal hääletas selle poolt ühehäälselt üldkoosolek.

Kui PRIA kinnitab maakondliku komisjoni otsust, on Muhu vallavalitsus valmis käivitama käesoleval aastal rekonstrueerimistöde Kallaste sadamas. 2010. aasta sügisel sõlmitud rendilepingu alusel on tegemist avalik-õiguslikus kasutuses oleva sadamaga. Seeläbi saab arendada nii kohalike kalurite töötingimusi, koondada naaberpiirkondade kalureid kui ka hoida merevärav avatuna kõigile teistele saareelanikele. Lisaks kavandab Muhu vallavalitsus sadamalähistel oleva supluskohta tingimuste parendamist.

Saarte Kalandus on andnud toetuse ka Koguva jahisadama uue jätkuprojekti rahastuseks, mille raames rekonstrueeritakse mörrakuuri II korrus, laiendatakse kalandusalast ekspositsiooni, korrastatakse koor paatide hoodlustöödeks ja töötubadeks, soetatakse kohvikusse kondiitrilett ning paigaldatakse teeviidad. Kõrgelt hinnati ka Koguvast tegutseva FIE Endel Noore projekti. Toetus on määratud kalakuivatusruumi ja lao ehitamiseks ning vaakumpakendaja ja kaalu soetamiseks. Eesmärgiks on väärindada püütud kala ja suurendada selle turustamisvõimalusi.

Kõike head soovides,

Mihkel Jürisson

Kallaste rekonstrueeritud sadama visioon.

Avalik pöördumine Muhu Volikogu poole

Algus lk 3.

Tundub aga, et siin ei ole tähelepanu pööratud lisanduvatele kulutustele Kallaste sadama puhul. Hellamaa-Nõmmküla maanteelt Kallaste sadamasse viiv tee on pinnastee. Suuremahuliste ehitustööde läbiviimise käigus peab tee olema läbitav täislastis betoonimikserile massiga ca 25...30 t ning raudbetoonpaneeli vedavale trailerile samuti massiga ca 25...30 t. Ligikaudu 500 m pikkuse teekehandi rajamise maksumuseks nimetatud rasketehnikale läbitavaks muutmiseks võib pigem madalamalt hinnates kujuneda ca 12 000 ... 15 000 eurot. See summa tuleb aga täies mahus tasuda vallal. Samal ajal on Võrkaia sadamal juurdepääsutee olemas ega vaja täiendavaid kulutusi.

Hüva, küll ei pruugi ka see võib-olla veel mingisuguste muude tegurite juures määrav olla, liiatigi, et korralik juurdepääsutee tuleks avaliku kasutuse lepingutega kaetud teel nagunii rajada. Samas tuleb välja tuua, et Muhus on kilomeetrite kaupa olulisema tähtsusega vallale kuuluvaid teid, mis samuti vajavad korrastamiseks rahalisi vahendeid.

Tundub aga, et tähelepanu ei ole pööratud palju olulisemale majanduslikule küsimusele. Nimelt, milliseks kujuneb sadama väljaehitamise lõppmaksumus. Sadam ei koosne üksnes kaist. Peale kai rekonstrueerimist tuleb välja ehitada kaldakindlustused ja lainemurdjad, vähemalt minimaalses mahus tuleb välja ehitada sadamahoone.

Analüüsid Kallaste ja Võrkaia sadama kai rekonstrueerimise ehitusprojekte, sain tulemuseks, et Kallaste sadamas rajatava lainemurdja kogupikkus on ca 131 m ning kaldakindlustuse kogupikkus ca 85 m, Võrkaia sadamas vastavalt ca 29 m ja ca 50 m. Sellest tulenevalt kujunesid ehituslikud mahud järgmisteks:

töö nimetus	Kallaste maht	ühik	Võrkaia maht	ühik
maakivid lainemurdja täiteks	3196	m ³	966	m ³
maakivid lainemurdja nõlvaks laotuna	3019	m ³	756	m ³
geotekstiil	630	m ²	143	m ²
lainemurdja pealse tee killustikkehand	197	m ³	57	m ³

Lisaks on Kallaste sadama lainemurdja tippu ette nähtud kaks elektrikliipi, mis vajavad toitekaablit. Toitekaabel tuleb küll nagunii navigatsioonitule jaoks ette näha. Seda ka Võrkaial, kus see on aga kordades lühema kaablitrassiga. Arvestades kehtivate ehitushindadega, kujuneb Kallaste sadama lainemurdja ja kaldakindlustuse ehitamise maksumuseks ca 220 000 eurot, Võrkaia sadamas ca 60 000 eurot. See on aga juba väga suur erinevus. Eriti kui arvestada, et kai rekonstrueerimise maksumuse katmiseks on küll võimalik saada kahe esimese taotlusvooriga 100-protsendilist toetust ning valla kanda jääb ainult käibemaksu osa, kuid kolmanda taotlusvooriga, nagu eespool välja toodud, on võimalik esitada taotlus summale ca 63 911 eurot, mis tähendab, et Kallaste sadama puhul jääb ca 160 000 eurot täielikult valla kanda. See on aga juba väga-väga suur summa.

Võib lisada, et täiendavaks kuluks Kallaste sadama väljaehitamisel on veel sadamahoone ehitus, mis Võrkaia sadamal on olemas ja vajab vaid remonti. Tegemist on sealjuures igati kapitaalse kivihoonega. Võrkaia sadamas on veel töökojahoone, samuti kivikonstruktsioonis. Kallaste sadamas on üks hoone, see on puitkonstruktsioonis mörrakuur, milline on ka Võrkaia sadamas olemas.

Välja toodud majanduslikke näitajaid saab veel täiendada tehniliste tingimustega. Kallaste sadama basseini planeeritav põhja sügavus vastavalt mõõdistuste käigus selgunud tegelikule olukorrale on 1,8...2,35 m, Võrkaia sadamal 2,5...3,0 m. Ka see võrdlus on kõnekas.

Võib-olla on see analüüs juba tehtud ning sellega on arvestatud. Sellisel juhul aga palun selgitada, mis võivad olla argumendid pöördumise alguses kirjeldatud otsuse langetamiseks ning kas Muhu Volikogu on omalt poolt sellele heakskiidu andnud. Kui aga minu kahtlused osutuvad tõeks ning sellist lõppmaksumuse analüüsi pole tehtud, siis palun selgitada, milline on Muhu Volikogu seisukoht, arvestades Muhu valla ressursse ja arengut tervikuna.

Kõike head.

Indrek Võeras

Ka Muhu vallas tähistati vabariigi aastapäeva

22. veebruari õhtul tähistati Muhus vabariigi aastapäeva. Traditsiooni kohaselt koguneti aktusele Muhu Põhikooli saali. Sissejuhatuses pidas toreida ja mõtlemapaneva kõne vallavanem Raido Liitmäe.

Oma kõnes tundis vallavanem muret maaelu tuleviku pärast. Üha rohkem inimesi maalt siirdub tööle linnadesse ja välismaale. "Suletakse koole, päästekomandosid, postkontoreid, pangautomaate. Üha rohkem kostab häält, et inimesed ei ole rahul oma riigiga. Seda just maapiirkondade arengule ja tulevikule mõeldes," tõdes vallavanem oma kõnes. Ta lisas, et omariiklus ongi kulukas ja kõike ei saa alati korraldada nii, kuidas riigile odavam on. Vallavanem lisas, et riik ei ole tegelema ettevõtluse ja tööstuse sihikindla planeerimisega, vaid on lasknud sellel areneda omasoodu.

Volikogu esimees Jaana Palu kiitis oma kõnes muhulasi, kes võideldes oma ellujäämise eest loovad igapäevaselt midagi, mida annab müüa. „Ema küsib tütrelt - kui palju sa täna teatud said? Ja tütar vastab - karikakrad jäid tegemata ja mooni varjud.“ Just nii iseloomustas volikogu esimees täiesti tavalist Muhu kodu.

Pärast kõnesid jagati välja traditsioonilised aastapreemiad. Edasi jätkus pidu meeleoluka kontserdiga Muhu taidlejatelt ja kooliõpilastelt. Kooli vahvatele tantsulastele, lõbusatele laulu- poistele ja pisikestele moosekantiidide vahelduseks lugesid lõpuklassi noormehed südamlikke luuletusi. Oma särtsu ja sära lisasid üritusele „Tokkroes“, akordionistide ansambel ja Muhu segakoor.

Pidu lõppes šampanja ja tordiga.

Irena Tarvis

Muhu laste esinemislusti jäädvustas Tõnu Veldre Saarte Häältest.

Kallid Muhu Põhikooli õpilased, austatud lapsevanemad!

7.- 9. märtsil 2012 toimub üleriigiline haridustöötajate streik, millest võtavad 7. ja 8. märtsil osa ka Muhu Põhikooli õpetajad.

Streigi toimumise peamiseks põhjuseks on poliitikute poolt aastaid õpetajatele antud lubaduste mittetäitmine. Enne Riigikogu valimisi kuulutavad kõik erakonnad üheks oma prioriteediks hariduse. Räägitakse, kui oluline on laste õpetamine ja seetõttu peaks õpetaja töötasu olema vähemalt Eesti keskmise.

Sõnadest tegudeni ei ole jõutud, läbirääkimised haridustöötajate esinduse EHL-i, valitsuse ja Oma-valitsuste Liidu vahel on jooksnud liiva. Haridustöötajate Liidu poolt tehtud ettepanekuid ei vaevunud eelmisel kevadel isegi läbi vaatama ega analüüsima, kogu sügise valdanud läbirääkimisi tegelikkuses ei toimunud, sest teisel pool oli sein ees.

Majandusbuumi ajal tõusid paljudes sektorites palgad olulisel määral, õpetajate palganõudmiste puhul rõhuti ka siis missioonitundele. Viimane õpetajate palkade korrigeerimine toimus 2008. aastal – palka vähendati 4 %. Samas on aastatega tõstetud õpetaja nädala tunnikoormust ja pandud juurde lisaulesandeid. Praeguse ministri poolt antud kaugeleulatuvad ja ähmased lubadused ei tekita usaldust ega ole enam tõsiseltvõetavad.

Oleme solidaarsed teiste Eesti õpetajatega ja leiame, et on viimane

aeg õpetaja-amet uuesti ausse tõsta. Õpetaja töötab iga päev meie riigi kõige kallima varaga – lastega, tahab oma tööd teha südame ja rõõmuga, anda parimat haridust, et noortel inimestel oleks elus rohkelt valikuvõimalusi. Kuidas tuleb sellega toime õpetaja, kelle tööd riik ei väärtusta?

Õpetajana töötamine eeldab spetsiaalset erialast pedagoogilist kõrgharidust. Pidevalt tuleb osaleda täiendkoolitustel, et mitte minetada oma kvalifikatsiooni. Õpetamise kõrval on vaja aasta-aastalt enam tegeleda sotsiaalsete probleemidega, mis nõuab lisaks ka eripedagoogi oskusi. Õpetaja peabki pidevalt õppima seepärast, et olla toeks lapsevanemale ja lapsele igapäevaelu probleemide lahendamisel.

Soovime, et Eesti elanike haridustase oleks kõrge. Erinevate rahvusvaheliste testide tulemused on seda ka kinnitanud.

Õpetaja-amet on arenenud riikides palgaredeli ülemises otsas, küll mitte kõige kõrgemal, aga ikka üle keskmise.

Teame hästi, et Eestis on palgad valdkonniti väga erinevad ning paljudel inimestel tuleb hakkama saada miinimumpalgaga. Loomulikult ei pea me seda õigeks. Pedagoogid on selle poolt, et ka teiste alamakstud erialade esindajad võitleksid oma õiguste eest, ja on valmis neid toetama. Eesti Vabariigi

rahalisel võimalusel on küll piiratud, aga kas seda vähest jaotatakse alati prioriteete silmas pidades? Õpetajate palgatõusu ei eelda, et kellegi töötasu väheneks, kokkuhoiuvõimalusi leiab mujaltki.

Streik on äärmuslik vahend, millega tööandjat mõjutada. Meie haridussüsteemis on olukord, kus enamiku koolide pidajaks on küll kohalik omavalitsus, aga raha õpetajate töö tasustamiseks tuleb riigi eelarvest. Streikijate põhinõudmine on, et normkoormusega töötava õpetaja palga alammäära tõstetaks sel aastal üleriigiliselt 20 % praegusest kõrgemaks, et see võrdsustada 2014. aastaks Eesti keskmisega. Väiksema palgatõusu protsendiga seda ei saavuta.

Ootame riigilt õpetaja ameti väärtustamist! Soovime, et õpetaja elukutse püsiks meie riigis ka aastate pärast, et leiduks neid noori inimesi, kes sobiksid ja sooviksid õppida õpetajaks. Praegu on just palk see, mis võimekad noored koolist eemal hoiab.

Õpetajate streigis osaleb üle 15 000 inimese. Toetusstreikides osalevad arstid, õed, Teatriliit, Kultuuritöötajate Liit, Meremeeste Liit, Transporditöötajate Liit, energetikud jpt.

Loodame teie mõistvat suhtumist ja vabandame ebamugavuste pärast. Võib-olla tahab ka teie laps kunagi õpetajaks saada?

Muhu Põhikooli õpetajad

Imeilus sõbrapäev

Teisipäeval, 14. veebruaril oli Hellamaa küllakeskuses tavalisest palju rohkem inimesi. Külla oli tulnud Saaremaa oma kirjanik Adena Sepp.

Pärast Anne sissejuhatavat juttu Muhust selgus huvitav fakt, et kirjanik on samuti Muhuga seotud. Ta on sündinud Muhus, kuigi vanemad ei ole muhulased ega siin elanud, ja ka ta tütre mees on muhulane. Kirjanik rääkis oma koolielust ja esimestest kirjanduslikest katsetest seal, tööst televisioonis ja hiljem Läätsa kalatööstuses. Tal on ilmunud neli romaani, viimane kannab nime „Meresoolane maasikmari“. Praegu on viies kirjas-tuses. Ta tutvustas kõiki oma teoseid ja luges neist katkendeid. Lood nendes on elust enesest, enamik juhtumeid on tõesti sündinud. Ta tegelaskujudel on paljude tuttavatega ühised jooni. Kirjanik tutvustas ka oma lapse-lapse kirjutatud raamatut.

Pärast jätkus küsimustele vastamine ja vestlus. Et kirjanik töötas Läätsa kalatööstuses, paljud koosolijad Seaninal, oli ühiseid meenuusi hästi palju. Juttu jätkus kohivilaust üle kolme tunni. Kohtumistelt lugejatega on kirjanik peaaegu alati saanud mõne loo, mida edaspidises romaanis kasutada. Võib-olla saab selleltki kohtumiselt midagi.

Ja kõigile meeldivaks üllatuseks kinkis kirjanik kõigile pühendusega oma raamatu „Peljatud tunded“. Oli tõeline sõbrapäev!

Tänulik osaleja Malle

Pilta kangetest külanaiatest sõjajärgses külas

Lapsepõlvemälestused oo meele jäen ikka põhiliselt teise ilmasõja aegus ja järel toimun asjadest. Nee ollid vaesed ja piskste võimalustega oastad, kuid mo mälus oo nad säilin suud tahtmata naerue aavana. Kuna suur osa nende lapsi ja lapse-lapsi elab tänapäev roemsalt eetsi Muhus või Suurel Moal, siis ma otsustasi kasuta pseudonüüme. Kis tunneb ää oma esivanemad, sie tunneb, kis ei tunne, ei olegid vaja tunda.

KOLOOSINAISED TALINA TURUL

Pärast seda, kut kolm küla - Pädaste, Simiste ja Rässa ollid läin vabatahtlikult sunniviisil koloosi, said koloosnikud aru, et raha oleks ikka koa vaja, et kuidagimoodi eluga eetsi minna soaks. Kust aga raha võtta? Mõtlesid ja mõtlesid ja välja mõtlesid. Kogusid küladest kokku tangud, jahud ja erved ja soatsid kolm naist Talina, et sealsel turul naised äri aaksid, sest linna-inimestel liikus seda va kõlisevat ikkagid natukse, külas aga mitte kut midagid. Vesiaa Liina olli kodanlise valitsuse aal üle kümne oasta oln Talinas pursselemamslik. Teda pandigid siis brigadiriks, kaks teist naist koa ja nõnna nad siis oma jahu-, tangu- ja ernekottidega Talina poole teele soadeti. Ei-neh, sõit olla päris kena oln, kuigid kuus tundi olli vaja logista Virtsust selle va suslaga, enne kut jõuti Talin-Väik-sesse. Kahele teisele naisele olla sõit eriti uvitav oln, sest varasemal aal olla nad köin Lihulas villu vahe-tamas ja see olla jäengid kõige pitkemaks teekonnaks mandri-moal.

Talin-Väiksest ollid naised võtn taksu ja kohe Suurele turule. Kaup-lesid sial ja toiduroaem olla koa kenaste kahanen, aga õhta jõudis kätte ja kuskile põle minna. Raha soadi ju natukse, aga või seda soab siis võerastemaja piale kuluta. Siis üteln Vesiaa Liina: „Lähme miilit-sasse, küll naad meitid ää paigu-tavad.“ Teised naised ollid küll kaheln selles ettevõtmises, aga turg pandi kinni ja õhta jõudis kätte. Ollid siis küsn, kus miilitsaosakond asub ja läingid sõnna. Sial küstud naiste käest, et mis neil kaevata oo. Liina kohe ütlemas: „Ei meitel põle kaevata midagid.“ Miilits vastu: „Mis te siis siia tulite?“ - „Meitel oo õomaja vaja.“ Miilitsad aasid silmad pungi ja kukkusid seletama,

et see põle otell. Naised siis kooris vastu, et naad teadvad seda küll, aga naad oo mere takka ja raha neil põle ja pangu neid siis pokri. Miilitsad ollid naerma akan ja lastudkid neid ühes ametiruumis istmete pial oma kottide ja sekkidega õõ magu-saste ää magada. Järgmisel pääval müüdi roaem ää ja naised padavai takatsi kojo.

Kui Vesiaa Liina käest küsti, et kuidas siis turukaubitsejaks ole-mine koa mieldis, ütles ta südame-täävega: „Sõnna ma änam ei lähe surmairmu ähvardusel koa!“

„Miks siis?“

„Ole ma ikka pörsud näin, aga sõuksid varem mitte. Küll tõngusid. Ühtedele ei kõlvan jahu – olla liiga tume, teistele tangud – kas liiga peeniksed või liiga jämmed, kolmandale erved – akkan kätega kottis sopra-ma ja ussa otsima. Mo ing sai nii täis, et tahtsi taale kogu ernekoti pähe puista ja tegigid sõukse liigu-tuse, aga teised naised oidsid õn-neks tagatsi. Ma nägi kodanlise valitsuse aal igatsugu pipstükka, kui ma nendele leita ja palitume õmblesi, aga sõuksi mitte. Omal põln tegu ega nägu, aga kus meitele üpati piale. Ikka Talina rouad omast arust.“

LEPIKU JUULA LAPSETEGU

Siis, kut fritsud Muhust suure joosuga Soaremoale läksid ja Sõrve pitkemalt peatama jähid, olli üm-berkaudsetesse külaperedesse vene sõdureid paigutat. Ja uvitav olli sie, et naistel akkasid jälle kõhud üm-marguseks minema. Saksa aegus tulli titsid ja vene aegus akkas asi jälle pihta. No mis sa ing ädaga tied. Omad mehed ju surn või teadmata kadun. Aga eks ihuädad tahtsid ju ikka ää aamist.

Ma küssi ükskord iljem ühelt külanaiselt, kes olla lahke oln mõle-mate vastu, et kas taa arvates olli neil vahet koa. Moole vastati: „Saks-lane viksis siärikud läikima ja ütles „bitte“, venelane aga tulli sitaste soabastega ja ütles „davai!“ Voat sõhuke vahe olli!“

Kõikse vägevam lapsetegu aga juhtus Lepiku Juulal. Juula akkas külavahel vankriga sõitma kaelakuti suure ja paksu Sashaga, omal nägu naeru täis ja kilkamine kostis üle küla. Sõjaväeosa liikus Sõrve, kus Sasha olla akkama soan koletu kuri-teoga ja sõjakohtu mahagid lastud, aga Juula muutkut paisus ja sai ma-ha kena poisslapsega. Külanaised

kohe Juulat õnnitlemas ja ütlevad, et poiss kut Sasha suust kukkun. Juula vastu: „Sie oo mo oma mehe tehtud! Ta kõis sõjaväest ühe õese üppes ja tegi lapse.“ Läks viel natukse aega müöda ja kut mõned mehed sõjast tagatsi jõudsid, siis saime kõik teada, et selleks aaks, kut Juula külavahel vene sõduriga sõitis, olli ta mees juba ammu jõutud tüöpatis maha lasta. Külarahvas naeris, et titt tehti kaugjuhtimise teel, aga Juulale jäeti see tiadmine, et oma mees kõis üppes. Õige koa! Titsid oo eesti rahval igal aal vaja oln.

UUED PEDAGOOGILISED VÕTTED

Kui ma kuolis kõisi, siis põln koolibussi ega miskit muud vahendit kut omad jalad. Iga omingu tulli ette võtta neli kilumietrit kuoli ja õhta samapalju tagatsi. Enamasti tullid ühe küla lapsed ikka puntis, et kuolitie lõbusam oleks. Ja tihti-piale sai mõnest perest viel läbi köidud, et jalgu puhata ja siis kojo kõmpida. Mo kuolitie piale jähi Mäe talu. Peremees langen Puna-armees ja perenaine Maali kasvatas ihuüksi oma nelja väikest last. Maali olli ikka väga tubli. Kaitstes oma lapsi nagu emalõvi isegid siis, kui naad ollid paksu pahandust tein. Kui aga külanaised kippusid Maalit torkima, siis käratas Maali: „Ega mo mies põle sitaunniku pial otsa soan.“ Ja teised naised pannid suu kinni, sest paljudel ollid mehed juba neljakümnendamal ää küüditet või sakslased oma armeesse värban. Maali rügas õed ja päävad tüöd teha ja kasvatas oma lapsed tublideks inimesteks.

Oma emale aga tõin Maalit ees-kujuks. Meie peres olli varnas peenikeste okstega kasevits. Kui pahandust olli tehtud, viibutati vitsa ja mõnigi kord nähvati vitsaga vastu seari. Küll sie olli ikka valus! Vits kõis tingimata pedagoogiliste võtte hulka. Põln ju siis viel vastu võetud lastekaitse siadust ega midagid. Ükskord kui ema jälle vitsa vii-butas, ütles taale nuttu tihkudes: „Miks sa ei võiks mind nõnna karista kut Mäe Maali oma lapsi karistab?“

„Kuidas sie Mäe Maali siis karistab?“ küssi ema ja vits jähi õhku rippuma.

„Mäe Maali võtab lastel märjad pätid jalast ja annab nendega vastu kõrvu ikka lops ja lops.“

Mo ema aas silmad suureks, akkas naerma ja panni vitsa varna. Sellest piale jähid ta sõnna kuima, aga uusi pedagoogilisi võtteid ei akatud koa mo pial katsetama.

KUHJATEGU KOLOOSIS

Ühel ilusal suvepääval läksid külanaised einamoale kuhja tegema. Tirisid ja tassisid einu nõnna, et nabad paigast. Mehi põln ju kuskilt võtta. Mõned ollid ju ikka sõjast tagatsi koa tuln ja mõned ollid soan reduta, aga nied ollid kõik kaluriteks akan ja soan kõrgemasse seisusesse kuuluvaks. Põllu- ja einatüöd ei sobin kohe kuidagimoodi tiha. Aga üks raktur olli soadud ja seda oodati, et oleks kergem einu kokku vedada. Lõpuks raktur tulli. Rakturist joosi põesa taha. Naised arvasid, et asjale. Uotavad ja uotavad, aga keda põle, sie on rakturist. Iilivad siis pissi-tassa põesa taha ja näevad, et rakturist makab põesa all, suu lahti nagut laudavärav ja kärpsed sibavad suu ümber. Koledad viinaaurud tõusid taeva alla ja norskamine muutus järjest valjemaks. Naised rakturistil kätest kinni ja tirimas istukili, aga ei mingit tulu. Lõpuks otsustati rakturist rahule jätta. Lepiku Juula kuulutas siis valju ealega: „Mis sie siis ää põle! Kui oskab sie jota, siis ma oska koa rakturit juhti.“ Joosis valju ulga-misega rakturi juure ja juba istuskid rakturil. Naesed kuulvad, et raktur akkab mõrisema ja juba liigubkid eetsi. Kõigil ea miel, et tüö soab kergema vaevaga tehtud ja õikavad Juulale: „Lase aga kõia! Tule labu-dele liisemale!“

Siis aga näevad, et Juula tiirutab järjest kiiremini müöda einamoad ja kiirub eleda ealega: „Tulge appi! Tulge appi! Ui-Jeesus, Ui-Jeesus! Map oska rakturit seisma panna!“ Kiirub nõnna ja sõidab eetsi ja takatsi müöda einamoad. Naesed naervad kõhtusid kinni oides ja kellelgi põle tahtmist abiks minna. Ja mis sa lähed - egap oska ju koa seda riistapuud taltsuta. Lõpuks sõitis Juula rakturiiga pooleldi-olevasse heinakuhja, kus raktur välja surri ja Juula värisevate jalgega teiste juure tulli.

„Ei! Voat seda ametit ma küll pidama ei akka!“ kuulutas Juula valjul ealel. Teised naised noogu-tasid naerdes takka.

Ainu Kään

2011. a murdevõistlusel;
avaldatud lühendatult